

Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича

Економічний факультет

Кафедра фінансів і кредиту

СИЛАБУС

навчальної дисципліни

"Ризик- менеджмент у страхуванні"

вибіркова

**Освітньо-професійна
програма:**

Фінанси, банківська справа та страхування

Спеціальність:

072 Фінанси, банківська справа та страхування

Галузь знань:

07 «Управління і адміністрування»

Рівень вищої освіти:

перший (бакалаврський)

Факультет:

економічний

Мова навчання:

українська

Розробник:

**Попова Л.В., доцент кафедри фінансів і кредиту,
к.е.н., доцент**

Профайл викладача:

<https://econom.chnu.edu.ua/kafedry-ekonomichnogo-fakultetu/kafedra-finansiv-i-kredytu/kolektyv-kafedry-finansiv-i-kredytv/popova-rusul-lyubov-vasylivna>

Контактний тел.:

+380954969093

E-mail:

l.popova@chnu.edu.ua

Консультації:

**он-лайн консультації - згідно з графіком
очні консультації – за попередньою домовленістю**

1. Анотація навчальної дисципліни. Навчальна дисципліна призначена для поглиблення здобувачами теоретичних і практичних знань з питань управління ризиками страхової компанії. Вивчення цієї вибіркової дисципліни дозволить здобувачам набути додаткових загальних і фахових компетентностей з підготовки та реалізації управлінських рішень, що забезпечують раціональне формування й використання потенціалу страхових компаній і гармонізацію фінансових інтересів споживачів страхових послуг, власників і персоналу страхових компаній, посередників та держави. Дисципліна «Ризик-менеджмент у страхуванні» належить до блоку вибірових освітніх компонент, запропонованих здобувачам освітньої програми «Фінанси, банківська справа та страхування» першого (бакалаврського) рівня галузі знань 07 «Управління та адміністрування».

2. Мета навчальної дисципліни: поглибити теоретичні та практичні знання з питань організації систем управління ризиками страхової діяльності страховика задля адекватного реагування на ризикові впливи і зміцнення фінансової стійкості. Отримані знання та вміння можуть бути використані випускниками на посадах менеджерів у страхових і перестрахових організаціях, андерайтерів, актуаріїв, фінансових аналітиків, фінансових консультантів, експертів, економістів, ризик-менеджерів, держслужбовців профільних установ, науковців.

3. Пререквізити. Дисципліни, обов'язкові для вивчення здобувачем вищої освіти до початку роботи над курсом «Ризик-менеджмент у страхуванні», - це «Фінанси», «Страхування».

4. Результати навчання. Відповідно до освітньо-професійної програми підготовки бакалаврів галузі знань 07 «Управління та адміністрування» за спеціальністю 072 «Фінанси, банківська справа та страхування» (освітня програма «Фінанси, банківська справа та страхування») вивчення дисципліни «Ризик-менеджмент у страхуванні» сприяє поглибленню наступних компетентностей і програмних результатів навчання:

Загальні та фахові компетентності:

- здатність до пошуку, оброблення та аналізу, синтезу інформації, прийняття управлінських рішень та креативної професійної страхової діяльності;
- здатність застосовувати отримані знання у практичних ситуаціях як професійної самореалізації;
- здатність застосовувати знання страхового законодавства у сфері регулювання фінансового ринку.

Програмні результати навчання:

- застосовувати набуті теоретичні знання для розв'язання практичних завдань і змістовно інтерпретувати отримані результати;
- використовувати професійну аргументацію для донесення інформації, ідей, проблем та способів їх вирішення задля прийняття ефективних управлінських рішень у сфері страхової діяльності;
- демонструвати базові навички креативного та критичного мислення у дослідженнях та професійному спілкуванні, виконувати на високому професійному рівні конкретні фінансові операції, приймати оптимальні управлінські рішення як у звичайних, так і в екстремальних умовах роботи страхових компаній.

4. Опис навчальної дисципліни

4.1. Загальна інформація

Форма навчання	Рік підготовки	Семестр	Кількість			Кількість годин						Вид підсумкового контролю
			кредитів	годин	змістових модулів	лекції	практичні	семінарські	лабораторні	самостійна робота	індивідуальні завдання	
денна	IV	VIII	3	90	2	11	22	-	-	57	-	залік
заочна	IV	VIII	3	90	2	4	6	-	-	80	-	залік

5.2. Дидактична карта навчальної дисципліни

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин											
	денна форма						заочна форма					
	усього	у тому числі					усього	у тому числі				
		л	п	лаб	інд	с.р.		л	п	лаб	інд	с.р.
Змістовий модуль 1. Теоретичні основи організації ризик менеджменту у страхуванні												
Тема 1. Сутність страхового ризику та його економічний зміст. Мета: розглянути економічну сутність та економічний зміст категорії «страховий ризик»	10	1	2	-	-	7	10	1	-	-	-	9
Тема 2. Класифікація ризиків. Мета: ознайомити з класифікацією ризиків у страхуванні, визначити необхідність управління ризиками	10	1	2	-	-	7	10	-	-	-	-	10
Тема 3. Сутність ризик-менеджменту та його завдання Мета: розглянути сутність, завдання, види, етапи ризик-менеджменту страхових компаній.	10	2	4	-	-	4	10	1	2	-	-	7
Тема 4. Портфель ризиків страховика та методи управління ними Мета: розглянути економічну сутність страхового портфелю, вимоги до формування, методи збалансування, мінімізації ризиків в системі управління портфелем страхової компанії.	10	1	2	-	-	7	10	-	-	-	-	10
Разом за змістовим модулем 1	40	5	10	-	-	25	40	2	2	-	-	36
Змістовий модуль 2. Особливості оцінювання та управління ризиками у страхуванні												
Тема 5. Ризики у майновому страхуванні та їх оцінка Мета: розглянути економічну сутність, види ризиків у	10	1	2	-	-	7	10	-	-	-	-	10

майновому страхуванні, їх оцінювання з метою управління												
Тема 6. Ризики у страхуванні відповідальності та їх оцінка Мета: розглянути економічну сутність, види ризиків у страхуванні відповідальності, їх оцінювання з метою управління	10	2	2	-	-	6	10	1	1	-	-	8
Тема 7. Ризики в особистому страхуванні та їх оцінка Мета: розглянути економічну сутність, види ризиків у особистому страхуванні, їх оцінювання з метою управління	10	1	4	-	-	5	10	-	1	-	-	9
Тема 8. Ризики інвестиційної діяльності страховика Мета: розглянути економічну сутність, види ризиків інвестиційної діяльності, їх оцінювання з метою управління.	10	1	2	-	-	7	10	-	1	-	-	9
Тема 9. Ризики втрати платоспроможності страховика та методи управління ними. Мета: розглянути сутність ризиків втрати платоспроможності страховою компанією та окреслити методи мінімізації та ефективного управління	10	1	2	-	-	7	10	1	1	-	-	8
Разом за змістовим модулем 2	50	6	12	-	-	32	50	2	4	-	-	44
Усього годин	90	11	22	-	-	57	90	4	6	-	-	80

5.3. Зміст завдань для самостійної роботи

Самостійна робота здобувача з дисципліни «Ризик-менеджмент у страхуванні» спрямована на узагальнення, засвоєння та закріплення знань по кожній темі. Вона включає такі види робіт: опрацювання лекційного матеріалу, рекомендованої літератури, підготовку до практичних занять, розгляд питань, які виносились на самостійне вивчення, підготовку презентацій індивідуальних завдань із запропонованого переліку, вирішення практичних ситуацій.

№ п/п	Назва теми	Кількість годин	
		денна ф.н.	заочна ф.н.
1	Тема: Сутність страхового ризику та його економічний зміст. Завдання: 1. Розкрийте підходи до визначення суті поняття «ризик», «страховий ризик». 2. Охарактеризувати види страхових ризиків на прикладі страхової компанії. 3. Визначіть основні риси страхового ризику 4. Дослідіть функції страхового ризику. 5. Розкрити зарубіжний досвід тарифної політики страхової компанії.	7	9
2	Тема: Класифікація ризиків Завдання: 1. Розкрийте зміст класифікації у страхуванні 2. Окресліть зарубіжний досвід класифікації ризиків страхових компаній 3. Окресліть зарубіжний досвід класифікації ризиків, які приймаються на страхування страховими компаніями 4. Обгрунтуйте підходи до класифікації ризиків. 5. Розкрити основи управління технічними ризиками. 6. Розкрити основи управління інвестиційними ризиками 7. Розкрити основи управління нетехнічними ризиками	7	10
3	Тема: Сутність ризик-менеджменту та його завдання Завдання: 1. Розкрийте сутність та передумови формування страхового ризик-менеджменту. 2. . Охарактеризуйте суб'єкти страхового ризик-менеджменту. 3. Дослідіть середовище ризик-менеджменту у страхуванні та його структуру. 4. Розкрийте суть організаційної основи ризик-менеджменту у страхуванні	4	7
4	Тема: Портфель ризиків страховика та методи управління ними Завдання: 1. Розкрити сутність страхового портфеля та підходи до його визначення. 2. Визначити основні інструменти управління портфелем ризиків страховика 3. Окреслити стратегію управління страховим портфелем на прикладі страхової компанії. 4. Обгрунтуйте механізм відбору ризиків. 5. Обгрунтуйте вплив ризиків на тарифну політику страховика	7	10
5	Тема: Ризики у майновому страхуванні та їх оцінка Завдання: 1. Розкрийте сутність та складові оцінки ризиків у майновому страхуванні.	7	10

	2. Обґрунтуйте процедуру відбору ризиків у майновому страхуванні. 3. Окреслити завдання та функції служби ризик-менеджменту страхової компанії.		
6	Тема: Ризики у страхуванні відповідальності та їх оцінка Завдання: 1. Визначити мету та зміст менеджменту ризиків у страхуванні відповідальності. 2. Розкрити особливості ідентифікації ризиків страхової діяльності, пов'язаної із страхуванням відповідальності. 3. Розкрити етапи оцінювання ризиків у страхуванні відповідальності. 4. Визначити цикл управління ризиками страхування відповідальності і особливості основних етапів його застосування.	6	8
7	Тема: Ризики в особистому страхуванні та їх оцінка Завдання: 1. Визначити мету та зміст менеджменту ризиків у особистому страхуванні. 2. Розкрити особливості ідентифікації ризиків страхової діяльності, пов'язаної із особистим страхуванням. 3. Розкрити етапи оцінювання ризиків у особистому страхуванні. 4. Визначити цикл управління ризиками особистого страхування і особливості основних етапів його застосування.	5	9
8	Тема: Ризики інвестиційної діяльності страховика Завдання: 1. Охарактеризуйте основи оцінювання ризиків від інвестиційної діяльності страховика. 2. Розкрийте особливості управління ризиками від інвестиційної діяльності страховика. 3. Оцініть ризики інвестиційної та фінансової діяльності страхової компанії та запропонуйте конкретні способи їх зниження. 4. Обґрунтуйте управлінські рішення щодо формування оптимального інвестиційного портфеля страховика.	7	9
9	Тема: Ризики втрати платоспроможності страховика та методи управління ними. Завдання: 1. Визначити основні завдання управління платоспроможністю страховика. 2. Визначити методи формування збалансованого страхового портфеля. 3. Окреслити інструменти управління резервами страховика в сучасних умовах господарювання. 4. Розкрити методи управління платоспроможністю страховика. 5. Розглянути умови забезпечення платоспроможності. 6. Здійснити оцінку запасу платоспроможності страхової компанії та проаналізувати в динаміці.	7	8
Усього годин		57	80

6. Методи навчання, форми та методи оцінювання

Методи навчання:

- вербальні методи (лекція, диспут, пояснення, розповідь);

- практичні методи (практичні роботи);
- наочні методи (демонстрація, ілюстрація);
- робота з інформаційними ресурсами: з навчально-методичною, науковою, нормативною літературою та інтернет-ресурсами;
- самостійна робота над індивідуальним завданням або за програмою навчальної дисципліни;
- дистанційне навчання з використанням відповідних онлайн-платформ.

Методи оцінювання:

- усне опитування;
- письмове опитування;
- тестування;
- презентація результатів виконаних завдань;
- аналітичні звіти;
- розв'язування практичних ситуацій;
- підсумковий контроль – залік.

Критерії оцінювання результатів навчання з навчальної дисципліни

Дедлайни та перескладання. Роботи, які здаються із порушенням термінів без поважних причин, оцінюються на нижчу оцінку (мінус 1 бал за кожен день порушення дедлайну). Перескладання модулів відбувається з дозволу деканату за наявності поважних причин (наприклад, лікарняний, участь у конференції, студентській олімпіаді тощо).

Академічна добросовісність. Здобувачі повинні самостійно виконувати навчальні завдання, завдання поточного та підсумкового контролю результатів навчання. В разі використання чужих ідей, розробок, тверджень, обов'язковим є посилання на джерела інформації. Списування під час контрольних заходів має наслідком отримання незадовільної оцінки за відповідний вид роботи.

Відвідування занять. Відвідування занять - обов'язкова умова виконання навчального плану дисципліни. За відсутності здобувача на практичному занятті він втрачає можливість отримати бали як результат його оцінювання по конкретній темі. Форми навчання визначені затвердженим графіком освітнього процесу Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича.

Критерії оцінювання:

при усних відповідях: повнота розкриття питання; логіка викладання матеріалу; використання різноманітних (у тому числі іноземною мовою) джерел інформації; аналітичні міркування, уміння робити порівняння, висновки; уміння аналізувати теоретичні проблеми з урахуванням світової та вітчизняної практики;

при виконанні письмових завдань: повнота розкриття питання, аргументованість і логіка викладення матеріалу, використання різноманітних джерел, законодавчих актів, прикладів і фактичного матеріалу тощо; правильність проведення розрахунків; цілісність, системність, логічність, уміння формулювати висновки; акуратність оформлення письмової роботи.

Вищими балами оцінюється самостійний обґрунтований погляд здобувача щодо конкретної практичної ситуації або проблеми.

Максимальна кількість балів, яку здобувач може отримати в процесі вивчення дисципліни протягом семестру, становить 100 балів, з яких 60 балів здобувач набирає при поточних видах контролю і 40 балів – у процесі підсумкового виду контролю (заліку).

З навчальної дисципліни «Ризик-менеджмент у страхуванні» проводиться семестровий залік. Здобувач отримує завдання, що містить теоретичне питання з дисципліни, тестові завдання і виробничу ситуацію.

У 40 балів, що можливо отримати на заліку, входить: теоретичне питання (10 балів), 4 тести «правильно-неправильно» - по 2 бали (сумарно 8 балів), 4 тести «множинний вибір» - по 2 бали (сумарно 8 балів), виробнича ситуація (14 балів).

10 балів ставиться за повне розкриття теоретичного питання. У випадку неповної відповіді зберігається відсоткове відношення розкриття відповіді та бального оцінювання.

14 балів здобувач отримає за повне та правильне (відповідно до чинного законодавства; без математичних помилок) розв'язання виробничої ситуації.

Після підготовки здобувачами конспекту відповіді та розв'язання задачі відбувається його усна відповідь викладачеві. В процесі цього здобувачу можуть бути задані додаткові питання.

Також залік може бути проведений у письмовій формі.

Шкала оцінювання: національна та ECTS

Оцінка за національною шкалою	Оцінка за шкалою ECTS	
	оцінка (бали)	пояснення за розширеною шкалою
відмінно	A (90 – 100)	відмінно
добре	B (80-89)	дуже добре
	C (70-79)	добре
задовільно	D (60-69)	задовільно
	E (50-59)	достатньо
незадовільно	FX (35-49)	незадовільно (з можливістю повторного складання)
	F (1-34)	незадовільно (з обов'язковим повторним курсом)

Оцінкою «А» оцінюється повна та аргументована відповідь на теоретичне питання, правильне розв'язання виробничої ситуації, правильна відповідь на тестові питання. Відповіді повинні розкривати суть матеріалу, що свідчить про вміння аналізувати матеріал та робити змістовні висновки. Відповідь повинна бути чіткою, логічною і послідовною.

Відповідь оцінюється на «В» за умови такого розкриття теоретичного питання білету та тестових завдань, а також розв'язання виробничої ситуації, які містять неточності, що не суттєво впливають на зміст завдання.

Відповідь оцінюється на «С» за умови повного та правильного розкриття питання білету або правильного розв'язання виробничої ситуації. У той же час тестові завдання вирішені з помилками.

Якщо підхід викладення матеріалу правильний, але виявляється недостатнє його розуміння, допускаються неточності, помилки у вирішенні тестів, виставляється оцінка «D».

Відповідь оцінюється на «Е» у випадку правильного підходу до викладення теоретичного матеріалу, допущено помилки у тестових завданнях та виробничій ситуації.

В усіх інших випадках відповідь оцінюється на «Fх».

Розподіл балів, які отримують здобувачі:

Поточне оцінювання (аудиторна та самостійна робота)									Кількість балів (залік)	Сумарна кількість балів
Змістовий модуль 1				Змістовий модуль 2						
T1	T2	T3	T4	T5	T6	T7	T8	T9		
7	7	7	7	6	6	6	7	7	40	100

T1, T2 ... T9 – теми змістових модулів.

7. Рекомендована література - основна

1. Аранчій В. І., Остапенко О. М., Остапенко Т. М. Страховий менеджмент: навч. посіб. Полтава: ПДАА, 2018. 252 с.
2. Журавка О. С., Бухтіарова А. Г., Пахненко О. М. Страхування : навч. посіб. Суми : Сумський державний університет, 2020. 350 с.
3. Журавка О. С., Темченко А. Р., Федорченко В. Г. Теоретичні підходи до визначення фінансової стійкості страхових компаній. *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія : Міжнародні економічні відносини та світове господарство*. 2018. Вип. 22(1). С. 117-122.
4. Король С. В., Войтків Т. І. Страховий менеджмент: методичні вказівки для дистанційного вивчення дисципліни. Івано-Франківськ: ІФНТУНГ, 2019. 55 с.
5. Нагайчук Н.Г., Гончаренко О.О. Фінанси страхових компаній: навч. посіб. Київ: УБС НБУ, 2010. 527 с.
6. Плиса В.Й. Страховий менеджмент: навч.посіб. Львів: ЛНУ ім.Івана Франка. 2014. 378с.

7. Про страхування: Закон України від 07.03.1996 № 85/96-ВР. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/85/96-%D0%B2%D1%80#Text> (дата звернення: 01.08.2022)
8. Про страхування: Закон України від 18 листопада 2021 року № 1909-ІХ. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1909-20#Text> (дата звернення: 01.08.2022)
9. Русул Л.В. Ризик-менеджмент у страхуванні: навч. посіб. Чернівці: ЧНУ ім. Ю. Федьковича, 2018. 83с.
10. Русул Л.В., Фецишин М.П., Лаврук Н.А. Страхування: від теорії до практики: навч. посібник; Чернів. нац. ун-т ім. Ю. Федьковича. Кам'янець-Подільський : Аксіома, 2018. 288 с.
11. Світлична О.С., Сташкевич Н.М. Управління фінансами страхових організацій: Навч. пос. Одеса: Атлант, 2015 258 с.
12. Фецишин М.П., Попова Л.В., Верещагіна О.Ю. Сучасні реалії ризик-менеджменту в страхових компаніях. *Електронний науково-практичний журнал «Інфраструктура ринку»*. 2021. Вип. 61. С.227-233. URL: http://www.market-infr.od.ua/journals/2021/61_2021/43.pdf

8. Інформаційні ресурси

Офіційні сайти органів державного управління України:

1. Національний банк України – <https://bank.gov.ua>
2. Кабінет Міністрів України – <https://www.kmu.gov.ua>
3. Міністерство фінансів України – <https://www.minfin.gov.ua>

Офіційні сайти науково-дослідних інститутів і центрів, пошукових систем:

1. Інститут глобальних стратегій – <http://www.igls.com.ua/>
2. Український центр економічних і політичних досліджень ім. О. Разумкова – <https://razumkov.org.ua/>

Офіційні сайти наукових і електронних бібліотек в Україні:

1. Електронна бібліотека – www.lib.com.ua
2. Національна бібліотека України ім. В.І. Вернадського – www.nbuv.gov.ua

Інші інтернет-джерела

1. Регулювання ринку небанківських послуг «спліт». Сайт НБУ. URL: <https://bank.gov.ua/ua/supervision/split> (дата звернення: 01.08.2022)
2. Офіційний сайт Ліги страхових організацій України. URL: <http://www.uainsur.com.ua>
3. Офіційний сайт Моторного транспортного страхового бюро України. URL: <http://www.mtsbu.ua/ua/>
4. Сайт Фориншурер. URL: <https://forinsurer.com/news?t15>
5. Путівник для небанківських фінансових установ. URL: https://bank.gov.ua/admin_uploads/article/Guide-book_for_non-bank_financial_institutions.pdf?v=4 (дата звернення: 01.08.2022)
6. Нова модель регулювання ринку страхування в Україні від НБУ. URL: <https://bank.gov.ua/ua/news/all/natsionalniy-bank-oprilyudniv-bachennya-maybutnogo-regulyuvannya-strahovogo-rinku-ukrayini> (дата звернення: 01.08.2022)
7. Біла книга "Майбутнє регулювання ринку страхування". URL: <https://bank.gov.ua/ua/news/all/bila-kniga-maybutnye-regulyuvannya-rinku-strahuvannya> (дата звернення: 28.07.2022).
8. Показники діяльності страхових/перестрахових брокерів. URL: <https://bank.gov.ua/ua/statistic/supervision-statist> (дата звернення: 28.07.2022).
9. Основні показники діяльності страхових компаній (у розрізі установ), відповідно до постанови Кабінету Міністрів України № 835. URL: <https://bank.gov.ua/ua/statistic/supervision-statist> (дата звернення: 28.07.2022).
10. Показники діяльності страхових компаній URL: <https://bank.gov.ua/ua/statistic/supervision-statist> (дата звернення: 28.07.2022).